

9. Омельчук С. Формування мовленнєво-комунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису / С. Омельчук // Дивослово. – 2006. – № 9. – С. 2 – 5.
10. Пентилюк М. Формування мовної особистості учня – важлива проблема сучасної лінгводидактики / М. Пентилюк // Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів: Зб. наук. праць. – Рівне: РЕГІ, 2006. – С. 29 – 34.
11. Плющ М. Я. Теоретико-пізнавальний і методичний аспекти створення підручників з сучасної української літературної мови для вищої школи / М. Я. Плющ // Вища освіта України № 2 (додаток 1). Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 1. – Рівне: РДГУ, 2007. – С. 126 – 128.
12. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 711 с.
13. Симоненко Т. Лінгводидактичні засади формування професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів / Т. Симоненко // Укр. мова і літ. в шк. – 2006. – № 6. – С. 38 – 41.
14. Симоненко Т. Реалізація у ВНЗ основних принципів навчання / Т. Симоненко // Укр. мова і літ. в шк. – 2002. – № 8. – С. 53 – 55.
15. Словник-довідник з української лінгводидактики: Навч. посібник / Кол. авторів за ред. М. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003. – 149 с.
16. Тищенко О. Комунікативний аспект у навчанні / О. Тищенко // Дивослово. – 2005. – № 6. – С. 30 – 33.

Шульжук Н.В.

**НАУЧНО-ОБУЧАЮЩИЙ ТЕКСТ В АСПЕКТЕ СОВРЕМЕННЫХ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ
И ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИХ ПАРАДИГМ**

В статье определены аспекты изучения синтаксиса в процессах создания, восприятия и воспроизведения научно-обучающего текста как показателя сформированности профессиональной коммуникативной компетенции студентов-филологов с учетом современных лингвистических и лингводидактических парадигм.

Ключевые слова: научно-обучающий текст, аспекты изучения синтаксиса, профессиональная коммуникативная компетенция, диалог, реплика, дискурс.

Shulzhuk N.V.

**SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL TEXT AS AN ASPECT OF CONTEMPORARY LINGUISTIC;
LINGUISTIC AND DIDACTIC PARADIGMS**

The place of syntax studying in the process of creating, accepting and reproducing of scientific and educational text as an indicator of professional communicative competence of linguistic departments students taking into account linguistic; linguistic and didactic aspects is given in the article.

Key words: scientific and educational text, aspects of syntax studying, professional communicative competence, dialogue, remark, discourse.

УДК 372.833.1:159,9

Юрженко В.В.

**КАТЕГОРИАЛЬНИЙ АПАРАТ ТЕОРІЇ ЗМІСТУ І СТРУКТУРИ ОСВІТНЬОЇ
ГАЛУЗІ “ТЕХНОЛОГІЯ” ОСНОВНОЇ ШКОЛИ**

Стаття розкриває методологічний апарат визначення категорій наукового знання, що впливають на вибір змісту і структури освітньої галузі “Технологія” в основній школі. Теоретично обґрунтовуються підходи до структурування змісту галузі.

Ключові слова: теорія, підходи, техніко-технологічні знання, конструкти, зміст і структура освітньої галузі “Технологія” основної школи.

Аналітико-синтетична діяльність є основним і необхідним етапом будь-якого наукового дослідження, але діалектичний зв'язок, цілісність нашого дослідження, тобто аналіз і синтез, виступають якнайповніше в процесі створення та розвитку теорії через аналітичний апарат.

Сам термін “теорія”, виходячи розмірковувань більшості дослідників методології наукового знання, неоднозначний. Іноді теорією називають усяке знання. У такому сенсі цей термін використовується, коли мова йде про взаємовідношення теорії і практики. Тут під теорією розуміють не одну якусь специфічну форму людського знання, а пізнання взагалі, тобто теорія виступає як синонім знання. Ми використовуємо цей термін дещо у вузькому значенні. Під теорією нами розуміється форма мислення, що має свої особливості й що займає чільне місце в розвитку дослідження.

Будь-яка загальна теорія базується на положеннях запропонованих на рис. 1.

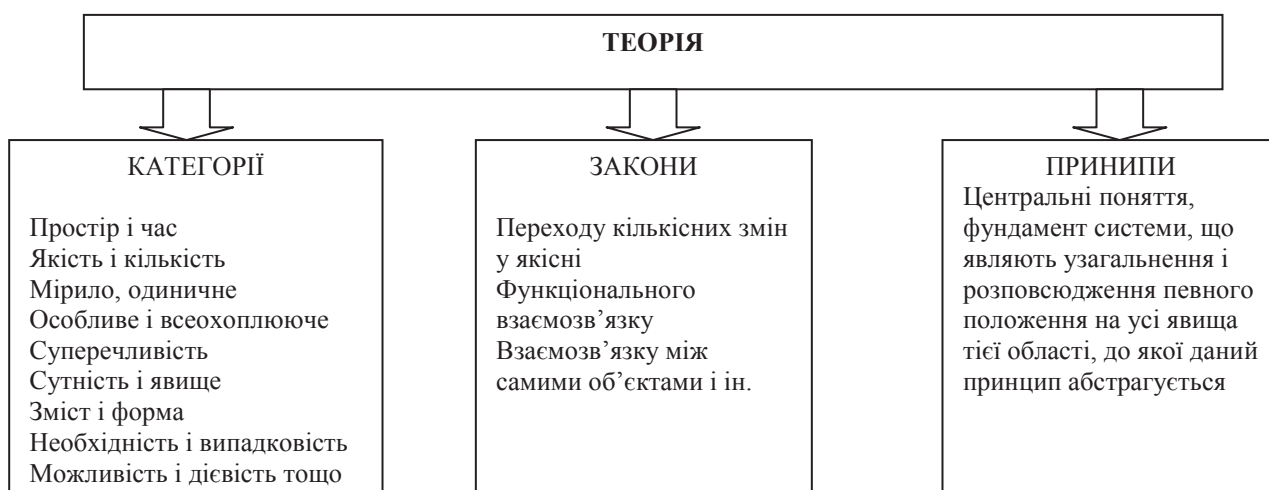

Рис. 1. Графічне відображення положень, які включаються у категоріальний апарат будь-якої теорії

Теорія даного дослідження базується на доволі значній області педагогічного знання. Педагогічні теорії описують і пояснюють сукупність явищ, що існують у процесі освіти, навчання і виховання, що дає бачення понятійної системи для всіх висунутих нами положень і, що концентрує дане дослідження в сфері як загальних законів розвитку, що мають методологічне значення, так і закономірностей психології і педагогіки. У цьому проявляється єдність і базовість будь-якого теоретичного педагогічного дослідження.

Наведене вище визначення не вичерпує всього змісту поняття “теорія педагогічного дослідження”, проте для даного дослідження дозволяє виділити головне, основне в ньому. Коли мова йде про педагогічні теорії, то мається на увазі, перш за все, досить велика область знання про певний об'єкт і предмет педагогіки і психології або сукупність явищ в них.

І нарешті, для будь-якої теорії обов'язковим є обґрунтування – доказ положень, що входить до неї, тому що не маючи обґрунтування не маємо і самої теорії.

Перераховані вище ознаки характеризують будь-яку педагогічну теорію: це те, що необхідне і достатньо, щоб знання про психолого-педагогічні явища в освітньому процесі виступали у формі теорії. Проте самі теорії, що існують в сучасній педагогічній науці, бувають різними [1-3].

Перш за все, вони розрізняються залежно від об'єкту і предмета, який в них відбитий. Так, наприклад, у психології, культурно-історична теорія В.С. Виготського має свої особливості, що відрізняють її від психологічної теорії В.Н. Мясищева або теорії діяльності О.М.Леонтьєва [5]. Серед теорій, що розвивають підходи до змісту навчання, також існують істотні відмінності. Так, концепція, що проіснувала досить тривалий період в освітній сфері, базується на теоретичних викладках, які обґрунтовують необхідність формування змісту освіти виходячи з педагогічно адаптованого змісту основ наук, які вивчаються в школі. Інша

представлена теоретичним обґрунтуванням сукупності знань, умінь і навичок, які мають бути засвоєні учнями. І остання, третя концепція в історичній ретроспективі, представляє теорію культуровідповідного змісту, яка базується на думці про те, що зміст освіти є педагогічно адаптованим соціальним досвідом людства, тотожним за структурою людській культурі, узятій в даному аспекті, у всій структурній повноті [4]. Ці теорії є наслідком розвитку філософських, історичних і інших теорій.

Мета статті – розкрити сутність методологічного апарату визначення категорій наукового знання, що впливають на вибір змісту і структури освітньої галузі “Технологія” в основній школі. Теоретично обґрунтувати підходи до структурування змісту означеної галузі.

Педагогічні теорії можна розрізняти також залежно від того, яке і наскільки широке коло педагогічних явищ вони описують і пояснюють. У зв’язку з цим вони можуть бути більш загальними або частковими, що дає підстави визначити місце даної теорії в системі науки.

Наскільки теорія є всеохоплюючою і загальною, обумовлюється насамперед характером об’єднуючого початку в ній. Якщо роль цього базису виконує фундаментальна закономірність більшого ступеня узагальнення, то побудована на її основі теорія носить методологічний характер. Далі, істотним для теорії є застосований у ній спосіб обґрунтування, доказова база. Розрізняють теорії, положення яких доводяться експериментально, дослідно й теорії, де основні положення обґрунтовані дедуктивно. Виходячи з цього положення, вони можуть бути більшою чи меншою мірою формалізовані. Теоретичне обґрунтування даного дослідження базується на дедуктивних висновках, а формалізація результатів може носити характер пропозицій при формуванні наступного освітнього стандарту в галузі “Технологія”. Відстежити експериментально результати практично неможливо, тому що лаг часу необхідний для цього потребує перевірки протягом часу діяльності як мінімум одного покоління (25-50 років).

І нарешті, характер теорії визначається рівнем обґрунтованості її базових позицій. У одних теоріях таким базисом виступає положення, істинність якого вже достовірно встановлена, у інших воно обґрунтоване лише як більш або менш ймовірне. Останній вид теорії потребує підтвердження тому й приймається до уваги значно рідше, ніж перший.

Теорія нашого дослідження відноситься до другого виду. Це обумовлено, перш за все, передбачуваними, а не вже існуючими результатами, хоча певні передумови для достовірності все ж таки існують. Стандарт освітньої галузі “Технологія”, що діяв до останнього часу для 12-ти річної школи, в якому відображені деякі розроблені положення нашого дослідження і практика зміни положень стандарту основної школи з освітньої галузі “Технологія” для 11-річної, затвердженого восени 2011 року, дозволяють говорити про правильність обраного напрямку. Положення даного дослідження показали свою дієздатність і дієвість при формуванні змісту і структури означеної освітньої галузі.

Не будь-яка, нехай навіть доволі значна сукупність положень, може бути названа організуючою педагогічною теорією. Техніко-технологічне знання з якого формується базис освітньої галузі “Технологія” не може просто бути механічно розділений на частини, розчленовуючись без певних обґрунтованих теоретичних підходів. А цей підхід – структурування на основі конструктів – понять-реперів.

По-перше, до тієї або іншої структури змісту можна віднести лише знання про певне явище, предмет і процес (чітко визначений, органічно пов’язаний сукупністю явищ). Дійсно, окремі положення, що описують і пояснюють, скажімо, процеси різання, ніяк не можуть безпосередньо знаходитися в поєднанні, наприклад, з даними про роботу електрогенератора. Необхідність і якість перенесення техніко-технологічного знання в зміст диктується, перш за все, суттю самого явища, предмета, процесу або закономірностями їх існування і функціонування. Саме цим і визначається об’єктивність зв’язку окремих думок, понять і висновків в змісті освіти.

По-друге, не будь-яка сукупність положень про певний предмет є суттю змісту освіти. Щоб перетворитися на зміст, знання повинне досягти в своєму обґрунтуванні певного рівня доступності для сприйняття віковою групою учнів, що вивчаються. Коли пізнання включає тільки підбір і опис фактів дійсності, що відносяться до того або іншого предмета, воно ще не набуває форми освітнього процесу. Підбір і опис фактів – лише крок до змісту, підготовка до її створення, але не сам зміст. Ще Арістотель відзначав, що знання є, перш за все, виявленням причини явища. Зміст повинен включати не тільки опис відомої сукупності фактів, але й пояснення їх, розкриття закономірностей, яким вони підпорядковані. Звичайно, під поясненням розуміється розкриття не тільки причин, але й закономірних зв'язків узагалі. У змісті потрібно розглядати ряд положень, що відображають закономірні зв'язки, таким чином, структуруючи сам зміст. Причому ці положення об'єднані одним загальним спільним початком (конструктом), що відображає фундаментальну закономірність даного предмета або процесу (або сукупності явищ). Якщо немає об'єднуючої узагальненої основи, то ніяка, навіть найбільш суттєва сукупність положень, що відображають закономірні зв'язки, не утворить змісту. Ця основа й виконує основну синтезуючу функцію в змісті, вона поєднує всі вхідні в неї положення (що описують і пояснюють зміст) в одне ціле.

Спираючись на значний перелік підходів до формування теорії змісту і аналітичну роботу стосовно їх визначення, основними положеннями у формуванні теорії змісту і структури освітньої галузі “Технологія” обрані позиції запропоновані на рис.2.

Рис.2. Базові підходи до формування змісту і структури освітньої галузі “Технологія” в основній школі

Розуміючи зміст освіти як педагогічну модель людської культури, представлені у вигляді соціального досвіду можемо його відповідним чином структурувати. Відповідно до культуровідповідної концепції змісту, що є адекватною соціальному досвіду, зміст та його структура складається з чотирьох основних структурних елементів: досвіду пізнавальної діяльності, фіксованої у формі її результатів – знань; досвіду здійснення відомих способів діяльності – у формі умінь діяти за зразком; досвіду творчої діяльності – у формі умінь ухвалювати нестандартні рішення в проблемних ситуаціях; досвіду здійснення емоційно-ціннісних стосунків – у формі особистісної орієнтації.

Ці елементи формують загальні підходи до змісту і структури змісту. Кожен попередній елемент слугує передумовою для переходу до наступного. Цей зв'язок дозволяє вибудувати змістовну частину освітньої галузі "Технологія" як особистісно зорієнтовану траєкторією процесу засвоєння навчального матеріалу.

При розгляді даної структури змісту можна зробити висновок, що, наприклад, уміння формуються на основі знань, а творча діяльність передбачає оволодіння деякою сумою знань і простих умінь у певній сфері творчої діяльності.

Вибудовуючи теоретичну модель змісту освітньої галузі "Технологія" для основної школи, вибраного нами як об'єкт, використовуємо наведену абстрактну модель для подальшої конкретизації, відображаючи свій об'єкт у конкретному теоретичному знанні паралельно вибудовуючи її структуру.

У подальших дослідженнях такий підхід, на нашу думку, не дозволить звести дану проблему до знеособлення педагогіки, а навпаки зможе підтвердити, що тільки йдучи від широких соціальних уявлень до конкретних, особистісних, можна якнайповніше відобразити все різноманіття педагогічної діяльності, врахувати і розкрити багатство особистості кожного її учасника. Від соціального досвіду до особистого, через різні рівні діяльності – така основа освітнього процесу галузі "Технологія" для основної школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Закономірності виховання / І.Д.Бех // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [голов. ред. В.Г.Кремін]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 303-305.
2. Бондар В.І. Закономірності навчання / В.І.Бондар // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [голов. ред. В.Г.Кремін]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 305-306.
3. Гончаренко С.У. Закони і закономірності навчання / С.У.Гончаренко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [голов. ред. В.Г.Кремін]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 300-301.
4. Краевский В.В. Основы обучения. Дидактика и методика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.В.Краевский, А.В.Хуторской. – М.: Издательский центр "Академия", 2007. – 352 с.
5. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології: навчальний посібник / Валентин Васильович Рибалка. – К.: ІПППО АПН України, 2006. – 530 с.

Юрженко В.В.

КАТЕГОРИАЛЬНЫЙ АППАРАТ ТЕОРИИ СОДЕРЖАНИЯ И СТРУКТУРЫ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ "ТЕХНОЛОГИЯ" ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ

Статья раскрывает методологический аппарат определения категорий научного знания, которые влияют на выбор содержания и структуры образовательной отрасли "Технология" в основной школе. Теоретически обосновываются подходы к структуризации содержания отрасли.

Ключевые слова: теория, подходы, технико-технологические знания, конструкты, содержание и структура образовательной отрасли "Технология" основной школы.

Yurzhenko V.V.

THE CATEGORY VEHICLE OF THEORY OF MAINTENANCE AND STRUCTURE OF EDUCATIONAL INDUSTRY "TECHNOLOGY" OF BASIC SCHOOL

The article exposes the methodological vehicle of determination of categories of scientific knowledge, which influence at choice maintenance and structure of educational industry "Technology" at basic school. In theory, going is grounded near structuring of maintenance of industry.

Key words: a theory, approaches, technical-technologys knowledges, constructs, maintenance and structure of educational industry, is "Technology" of basic school.